

RAUTAVAARA

PARAS LUONNOSTAAN

Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

Hyvinvointilautakunta 15.3.2023

Sisällys

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen – mitä se on ja miksi sitä tehdään?

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa = HYTE-kerroin
- Hyvinvointikertomus prosessina
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäjät Rautavaaralla
- Hyvinvointikertomus 2017-2021

Hyvinvointia
Rautavaaralle -
Hyvinvointisuunnitelma
2021-2025

- Mitä hyvinvointi on?
- Kuntastrategia hyvinvointisuunnitelman pohjana
- Rautavaaran hyvinvointisuunnitelman painopisteet
 - Liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen
 - Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö
 - Mielekkään tekemisen mahdollistaminen
 - Elämisen mahdollisuuksien parantaminen

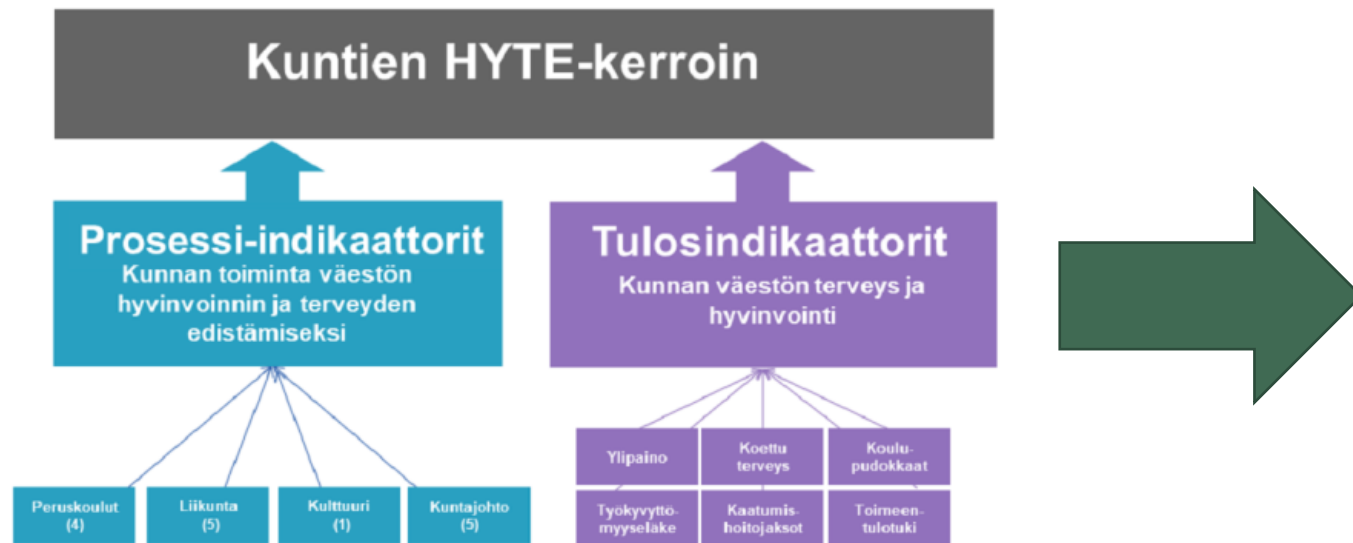
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen –
mitä se on ja miksi sitä tehdään?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Sen tavoitteena on

- lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä
 - ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä ja
 - vahvistaa osallisuutta
- Hyvinvointia ja terveyttä edistetään kaikilla kunnan toimialoilla. Se parantaa kuntalaisten elämänlaatua, lisää työllisyyttä ja tuottavuutta sekä hillitsee sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden kasvua.
 - Kuntalain 1 § mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla (410/2015).
 - Terveystalolain 12 § mukaan kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. (1326/2010)
 - Kunnassa tehtävä hyte-työtä mitataan erilaisin indikaattorein ja se myös osaltaan vaikuttaa valtionosuuksiin (hyte-kerroin). Seuraavalla sivulla kuvataan hyte-kertoimen vaikutusta rahoitukseen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa = HYTE-kerroin

Kunnassa tehtävä hyte-työ vaikuttaa myös valtionosuuksiin ja kerroin mitataan erilaisin indikaattorein. Prosessi-indikaattorit kuvaavat toimintaa ja tulosindikaattorit tuloksia.

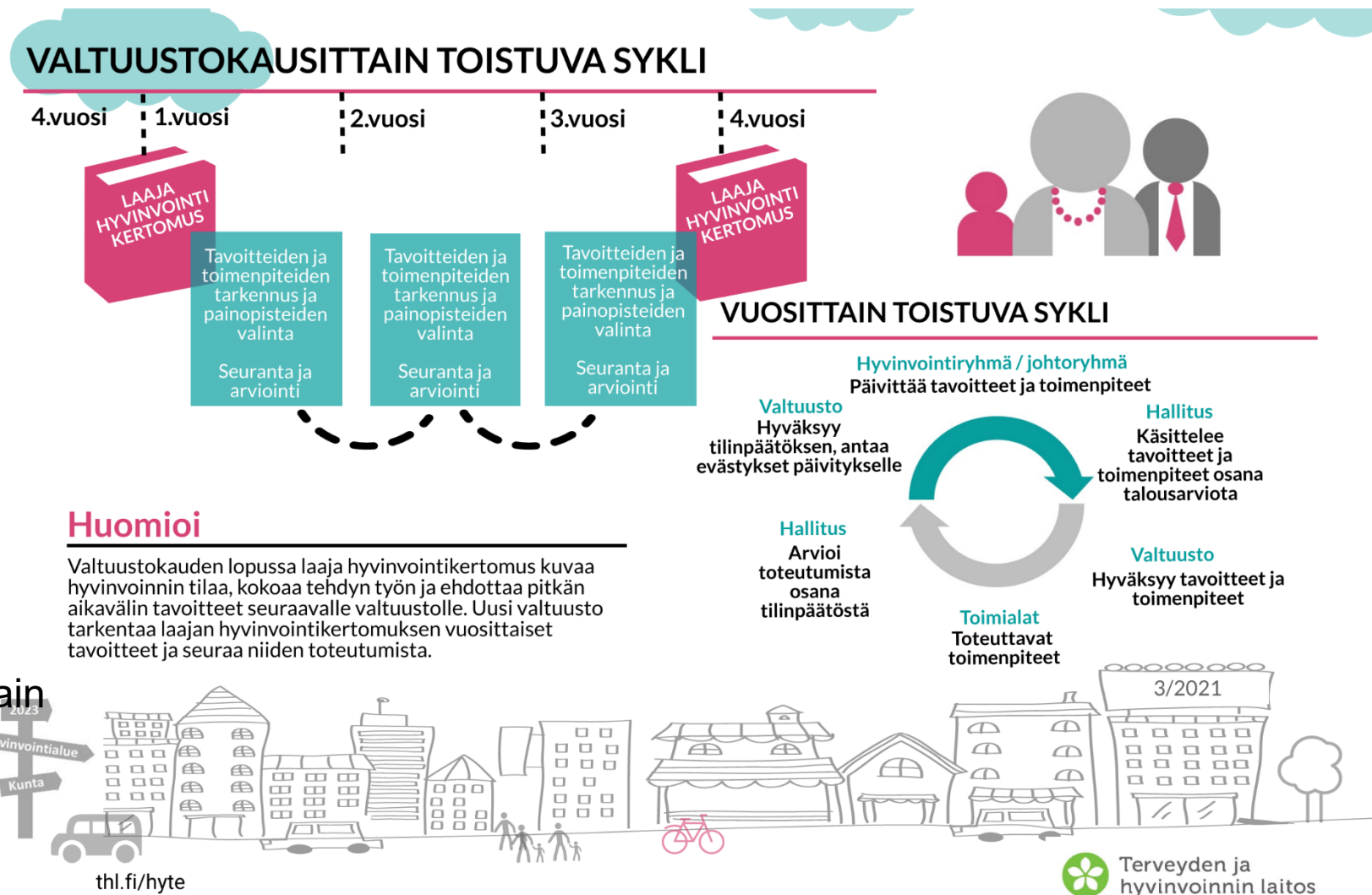

Indikaattoreihin vaikuttaminen vaikuttaa suoraan valtionosuuksiin: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x kunnan asukasluku x kunnan hyte-kerroin.

Alustavasti Rautavaaran valtionosuuksien ennakkollisissa laskelmissa (19.9.2022) hyte-kerroin on 0,63 ja lisäosan suuruus 27 790€

Hyvinvointikertomus prosessina

Tehtyä hyte-työtä ja sen tuloksia raportoidaan kunnanvaltuustolle valtuustokauden lopuksi hyvinvointikertomuksen muodossa. Hyvinvointikertomuksen perusteella tehdään uusi suunnitelma tulevalle valtuustokaudelle. Lisäksi valtuustolle tuodaan vuosittain hyvinvointikatsaus.

(Hyvinvointikertomus prosessina, 2021.)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäjät Rautavaaralla

Hyvinvointityöryhmä

- Kunnanjohtaja
- palvelualuejohtajat
- Hyte-yhdyshenkilö
- Järjestöedustus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa vaatii yhteistyötä eri toimialojen välillä. Yhteistyötä tarvitaan myös kunnan ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Näitä ovat esimerkiksi

- järjestöt
- seurakunnat
- yritykset ja
- alueelliset toimijat kuten hyvinvointialueet, oppilaitokset, sairaanhoitopiirit, osaamiskeskukset ja maakuntaliitot.

Hyvinvointikertomus 2017-2021

Rautavaaran kunnassa päästiin valtuustokaudella 2017-2021 hyvinvointisuunnitelman tavoitteisiin pääasiassa hyvin, lukuun ottamatta esimerkiksi väkimäärän laskusuunnan loiventamista.

Vuoden 2020 TEAviisarin mukaan **hyte-työ oli onnistunut erityisesti lukiossa ja perusopetuksessa.** Liikunnassa on sen sijaan parannettavaa.

Tulevalla valtuustokaudella tulisi ottaa huomioon erityisesti:

- Hyte-työryhmän toiminnan kirkastaminen (jäsenten sitouttaminen, hyte-vuosikello)
- Vuosittainen hyvinvointiraportointi valtuustolle ja laaja hyvinvointikertomus valtuustokauden päätteeksi

Hyvinvointisuunnitelmassa 2021-2025 huomioitavaa

- Yhteistyö eri toimijoiden välillä
- Ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys ja sen kehittäminen
- Indikaattorien tarkoituksenmukainen valinta
- Hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan tunnistamisen ja tunnustamisen vahvistaminen

Lue lisää: [Laaja hyvinvointikertomus 2017-2021](#)

Hyvinvointia Rautavaaralle

Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025

Mitä hyvinvointi on?

Hyvinvointi on moniulotteinen ilmiö ja se voidaan ymmärtää monin eri tavoin. Onkin tärkeää määritellä, mitä hyvinvoinnilla tarkoitetaan tässä käsillä olevassa Rautavaaran kunnan hyvinvointisuunnitelmassa. Määrittelyn lisäksi tulee määritellä, millä indikaattoreilla hyvinvointia mitataan.

Hyvinvoinnin mittareita voivat olla perinteisesti esimerkiksi tulotaso, erilaiset sairastavuusindeksit tai fyysisen toimintakyvyn mittaukset. Esimerkiksi koululaisten Move-mittausten tulokset ovat olleet viime vuosina Rautavaaralla huolestuttavia ([Move, Rautavaara](#)).

Yllämainitut mittarit eivät kuitenkaan anna kokonaiskuvaa hyvinvoinnista, vaan hyvinvointiin sisältyy myös subjektiivinen kokemus elämänlaadusta. Jotta koettua hyvinvointia taikka sen muutosta voitaisiin mitata ja arvioida, tulee asiaa kysyä kuntalaisilta itseltään. Rautavaaralaisten koettua hyvinvointia tullaan kysymään ensimmäistä kertaa vapaa-aikakyselyssä 2023.

Hyvinvoinnin ulottuvuudet ja koettu hyvinvointi

Elintaso (having)

Tulot, asumistaso, työllisyys, koulutus, terveys

Yhteisyyssuhteet (loving)

Paikallisyhteisyys, perheyhteisyys ja ystävyys-suhteet, osallisuus = sosiaaliset suhteet

Itsensä toteuttaminen (being)

Tekeminen, vapaa-aika, arvonanto, korvaamattomuus, poliittiset resurssit ja ”tekeminen”

Onnellisuus (koettu hyvinvointi)

(muotoiltu Allardtin teorian mukaan, 1976)

Kuntastrategia hyvinvointisuunnitelman pohjana

Rautavaaran kuntastrategia ohjaa valtuustokauden toimintaa ja hyvinvointisuunnitelman painopisteet tukevat strategian toteutumista.

Valtuustokauden strategiset tavoitteet – kohti luonnollisen hyvän elämän edelläkävijyyttä

1. LUONTOMATKAILUN KEHITTÄMINEN

Rautavaara on houkutteleva matkailukohde Tahkon, Bomban, Vuokatin ja Kolin rinnalla

2. PAIKKAKUNNALLA KÄYVIEN VIIPYMÄN PIDENTÄMINEN

Rautavaaralla käyvien viipymä on pidentynyt ainakin yhdellä yöllä

3. VANHOJEN JA UUSIEN YRITYSTEN TOIMINTAEDELLYTYSTEN KEHITTÄMINEN

Tehdään elinkeinopolitiikkaa, joka lisää Rautavaaralla toimivien vanhojen ja uusien yritysten kannattavuutta ja kasvua

4. HYVINVOINTIA JA VIIHTYMISTÄ TUKEVAN ASUINYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN JA MARKKINOINTI

Rautavaara on asuinympäristö, jossa työ ja vapaa-aika yhdistyvät luonnollisesti

5. YHDISTYSTOIMINNAN HYÖDYNTÄMINEN HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISESSÄ

Yhdistykset edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä yhdessä kunnan kanssa

6. KUNTA ON HYVÄ PAIKKA TEHDÄ TÖITÄ

Työpaikoilla on ilmapiiri ja tekemisen tapa, jossa jokainen työntekijä kokee tulevansa kannustetuksi, kuulluksi ja arvostetuksi

7. KUNTATALOUS, JOKA KESTÄÄ MYÖS EKOLOGISEN JA SOSIAALISEN TARKASTELUN

Rautavaaralla on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kuntatalous, joka mahdollistaa palveluiden tuottamisen ja kehittämisen itsenäisenä kuntana myös hyvinvointialueuudistuksen jälkeen

Rautavaaran hyvinvointisuunnitelman painopisteet

Liikunnallisen elämäntavan
vahvistaminen

Ehkäisevä päihde- ja
mielenterveystyö

Mielekkään tekemisen
mahdollistaminen

Elämisen mahdollisuuksien
parantaminen

Liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen

- Vahvistetaan **yhteistyötä** kunnan ja liikuntayhdistysten kanssa
- Liikunnallista elämäntapaa edistävien **hankkeiden** rahoituksen hakeminen ja niiden toteutus
- Liikuntamahdollisuuksista **viestiminen** sosiaalisen median kanavilla
- **Luontoliikuntapainotteisuus** näkyy varhaiskasvatustoiminnassa ja perheitä tuetaan liikunnallisessa elämäntavassa vapaa-ajalla
- **Luontokohteiden ja liikuntapaikkojen kehittäminen** valtuustokauden aikana
- Kehittämistyössä otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon **saavutettavuus, esteettömyys ja yhdenvertaisuus**

Indikaattorit - Liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen

- Liikunnan edistäminen kunnassa: TEA-pistemäärä
- Move-mittauksen tulokset
- Liikunnallisuutta edistävien hankkeiden määrä
- Liikunnallisuutta edistävien tapahtumien määrä (pois lukien säännölliset viikkovuorot)
- Monitoimitalon salin käyttöaste
- Lihavuuden yleisyys 2-16-vuotiailla %

Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö

- Tehdään **ehkäisevää päihde- ja mielenterveystyötä** yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa yhdyspinnoilla ja omana toimintana
- Yksinäisyys vaikuttaa päihteiden käyttöön, joten **yksinäisyyttä vähentävää toimintaa** tulisi kehittää ja järjestää, kartoitetaan mm. ystävätoiminnan mahdollisuuksia
- Tarjotaan **päihdevalistusta** ikäihmisille, työikäisille, nuorille
- Ehkäisevän päihdetyön **teemaviikon** toiminnan vahvistaminen

Indikaattorit – Ehkäisevä päihde- ja mielenterveysystyö

- Päihdevalistukseen luettavien tapahtumien ja niihin osallistuneiden määrä sekä viestinnän määrä
- Ehkäisevän päihdetyön viikon tapahtumiin osallistujien määrä
- Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori
- Koettu hyvinvointi / Vapaa-aikakysely Rautavaara
- Alkoholijuomien myynti asukasta kohti litroina (100 %:n alkoholi)
- Päihtyneiden säilöönnotot / 1 000 asukasta
- Päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt / 1 000 asukasta

Mielekkään tekemisen mahdollistaminen

- Kunta, järjestöt, yritykset, seurakunnat ja muut toimijat toteuttavat **kaikkien kokoluokkien tapahtumia ja tilaisuuksia** esimerkiksi kulttuurin ja liikunnan saralla.
- Tekeminen tukee **yhteisöllisyyttä**
- Vahvistetaan **nuorisotyön** roolia
- Koulu koordinoi **Harrastamisen Suomen mallia**, joka lisää lasten ja nuorten harrastustoimintaa
- **Kansalaisopiston tarjonnalla** taataan tekemistä kaikille ikäryhmille
- Kehitetään kaikki asiakasryhmät tavoittavia **viestinnän keinoja**

Indikaattorit - Mielekkään tekemisen mahdollistaminen

- Kulttuuriin edistäminen kunnassa, TEA-viisari
- Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden tuettavien ohjauskertojen lukumäärä
- Tapahtumien määrä / osallistujien määrä
- Yhteisöjen tapahtumien osallistujien määrä
- Kirjaston kävijämäärä
- Kansalaisopiston toteutuneet tunnit
- Nuorisotyön toimintaan osallistuneiden määrä

Elämisen mahdollisuuksien parantaminen

- Tuetaan kuntalaisia **työllistymisessä ja yrityksiä työllistämisessä sekä kehittämistoimissa**
 - Kesätyöllistäminen
 - Yritysten tukitoimet
 - Kuntouttava työtoiminta
 - Asuinkiinteistöjen remonttien toteutus
 - Elinkeinoja kehittävien hankkeiden toteuttaminen
 - Työkykykartoitusten toteuttaminen
- **Asuinympäristön viihtyvyyden** kehittäminen
 - Kylän kävelylenkille suunniteltujen penkkien toteutus
- **Esteettömyyden** edistäminen

Indikaattorit – Elämisen mahdollisuuksien parantaminen

- Työttömät, % työvoimasta
- Työlliset, % väestöstä
- Vaikeasti työllistyvien määrä (rakennetyöttömyys), % 15-64-vuotiaista
- Ikävakioitu sairastavuusindeksi
- Uusien yritysten määrä
- Asuinympäristön viihtyisyyttä parantaneiden toimenpiteiden määrä
- Elinkeinoja kehittävien hankkeiden määrä

Lähteet

Hyvinvointikertomus prosessina. (2021). Haettu 3/2022 osoitteesta
<https://www.julkari.fi/handle/10024/141083>

Saari, J. (2015). *Hyvinvointi, suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Helsinki: Gaudeamus.

Ikonen, J., Saaristo, V. Hakamäki, P., Saukko, N. Wiss, K. & Ståhl, T. (2018). *Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan laskenta*. Tampere: THL.